چهل حدیث

پرسش و پاسخ

مصطفی ماندو

بسم الله الرحمن الرحیم

چهل حدیث : پرسش و پاسخ

نویسنده:

مصطفی پاینده

ناشر چاپی:

زائر- آستانه مقدسه قم

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ---------- ۵

چهل حدیث : پرسش و پاسخ ---------- ۷

مشخصات کتاب ---------- ۷

اشاره ---------- ۷

سخن ما ---------- ۱۴

ضرورت پرسش ---------- ۲۴

ترک پرسش ---------- ۲۶

پرهیز از پرسش بی جا ---------- ۲۸

رعایت مکان در پرسش ---------- ۳۰

رعایت زمان در پرسش ---------- ۳۲

حسن پرسش ---------- ۳۴

اجازه برای پرسش ---------- ۳۵

پرهیز از کثرت سؤال ---------- ۳۹

از آنچه نگفتم نپرسید ---------- ۴۰

سوال زیاد ممنوع ---------- ۴۲

فروتنی در پرسش ---------- ۴۳

پرسش از امامان علیهم السلام ---------- ۴۶

پرسش از عالمان ---------- ۴۸

پرسش از نیکان ---------- ۵۰

اظهار ندانستن ---------- ۵۱

از صفات عالم ---------- ۵۲

بگو نمیدانم ---------- ۵۳

پاسخ پس از تحمل شنیدن ---------- ۵۵

رعایت حق تقدم در پاسخ ---------- ۵۸

اقناع مخاطب در پرسش ---------- ۶۰
ملاحظه فهم پرسش گر ---------- ۶۱
آموزش به اهل حکمت در پاسخ ---------- ۶۳
ملاحظه درک مردم در پاسخ ---------- ۶۴
آگاهی و یاد گرفتن، هدف پرسش ---------- ۶۸
کسب آگاهی با سؤال ---------- ۷۰
از اهل بیت بپرسید ---------- ۷۲
پاسخ گفتن به هر پرسش ---------- ۷۳
تناسب پرسش و پاسخ ---------- ۷۴
خردورزی در پرسش ---------- ۷۶
تأمل در پرسش ---------- ۷۸
پرسش، کلید دانایی ---------- ۸۰
گنجینه دانش و کلید آن ---------- ۸۱
پرسش برای شناخت امام ---------- ۸۴
گستره علم امام و پرسش ---------- ۸۶
پرسش از امور مشکل ---------- ۸۸
پرسش از امور ضروری ---------- ۹۰
پرسش از امور سودمند ---------- ۹۲
«منابع» ---------- ۹۴
درباره مرکز ---------- ۹۶

چهل حدیث : پرسش و پاسخ

مشخصات کتاب

سرشناسه : پاینده، مصطفی، ۱۳۲۶ -

عنوان و نام پدیدآور : چهل حدیث : پرسش و پاسخ/ مصطفی پاینده؛ [برای] مدیریت پژوهشی آستانه مقدسه قم.

مشخصات نشر : قم: آستانه مقدسه قم،انتشارات زائر، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۸۸ ص.؛ ۵/۱۱×۵/۱۶س م.

فروست : آستان مقدس قم،مدیریت پژوهشی؛ شماره ۸۳.

شابک : ۲۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۰-۳۲۵-۶ :

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : فارسی - انگلیسی.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۸۷ - ۸۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : اربعینات -- قرن ۱۴

موضوع : پرسشگری -- احادیث

شناسه افزوده : آستانه مقدسه قم. مدیریت پژوهشی

شناسه افزوده : آستانه مقدسه قم. انتشارات زائر

رده بندی کنگره : BP۱۴۳/۹/پ۲۳چ۸۴ ۱۳۹۲

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۸

شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۸۴۹۶۷

ص: ۱

اشاره

سخن ما

كَلَامُكُمْ نُورٌ ؛

شخن شما اهل بیت، نور است.

(زیارت جامعه کبیره)

برآستان احادیث اهل بیت، عقل حضوع می کند دل خشوع میابد و روح سیراب میشود. احادیث نورانی ائمه اطهار، منشوری است که حکمتهای قدسی و معارف ناب الهی را بر دلها و عقلها میتاباند. گلشنی روح پرور و گنجینهای گرانبها و سرمایهای پایان ناپذیر است.

ص:۷

امام باقر علیه السلام فرمود:

شَرِّقَا وَ غَرِّبَا فَلَا تَجِدَانِ عِلْماً صَحِيحاً إِلَّا شَيْئاً خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلِ الْبَيْتِ؛(1) به شرق و غرب جهان بروید، هیچ دانش صحیحی نخواهید یافت، مگر آن که از ما خاندان پیامبر صادر شده است.

همواره مدیون راویان، محدّثان و عالمان گذشتهٔ شیعهایم که با دقّت و درایت ومسئولیت شناسی، سخنان نورانی پیشوایان معصوم را ثبت و ضبط کرده و به عنوان «میراث اهل بیت» به نسلهای بعدی سپردهاند.

ص:۸

۱- [۱] . الکافی، ج۱، ص۳۹۹.

احادیث اهل بیت علیهم السلام آنگونه که خودشان فرمودهاند، «نور» است.

مجموعههای حدیثی، دانشکدههای صامت امّا جاویدان امامان شیعه است که بشریّت را آموزش غیر حضوری می دهد و خرسندیم که ما میراث دار این علوم و معارفیم. برای پیمودن راه صحیح زندگی و رهایی از حیرتها و ضلالتها و کج راههها، نیازمند این احادیثیم که «چراغ راه» و هدایتگر اندیشهها و صفابخش دلها و جانها است.

روایات پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت او، هم در عرصهٔ مباحث اعتقادی برای ما «حجّت» است،

ص:۹

هم در قلمرو فقه و تبیین احکام شرع و حلال و حرام الهی سند و پشتوانه است، هم در موضوعات اخلاقی، تربیتی، تهذیب نفس، پند و موعظه، سرشار از حکمت و بینش و هدایت است و اگر مردم با احادیث نورانی خاندان عصمت و طهارت آشنا شوند، دل در گرو محبت و اطاعت آنان مینهند، همانگونه که حضرت رضا علیه السلام فرمود:

إِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا؛(۱) اگر مردم خوبیها و زیباییهای سخن ما را بدانند، از ما پیروی میکنند.

ص:۱۰

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۲، ص۳۰، ح۱۳.

بر این اساس، آموختن، نوشتن، بیان، نشر، شرح و تبیین، حفظ و تعلّم احادیث اهل بیت، کاری است ارزشمند و در راستای حفظ و گسترش فرهنگ اهل بیت علیهم السلام.

کتب حدیثی شیعه، همچون دریایی عمیق و موّاج پر از گهرهای نفیس است. برای بهره گیری از ذخایر این اقیانوس ژرف و پر گهر، باید به غوّاصی در دل آن پرداخت و لؤلؤ و مرجانهایی به دست آورد و به نسل امروز و مشتاقان عرضه کرد.

«چهل حدیث نویسی»، یکی از گامهای ارزشمند در نشر و تشریح احادیث عترت پاک

ص:۱۱

نبوی است که عالمان از دیرباز به آن مبادرت میورزیدند و جامعه را از معنویّت آثار اهل بیت بهرهمند میساختند. اینکه امامان علیهم السلام فرمودهاند:

هرکس چهل حدیث از احادیث ما را حفظ کند، در روز قیامت فقیه و دین شناس برانگیخته میشود،(۱) هم پشتوانهٔ چنین حرکت علمی و فرهنگی است، هم ما را به ضرورت حفظ احادیث آنان آگاه میکند. چه حفظ به معنای به حافظه سپردن باشد، چه ثبت و ضبط و جلوگیری از فراموش شدن و از بین رفتن

ص:۱۲

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۲، ص۱۵۲.

باشـد و چه به معنـای حفـظ در عمـل. به هر حـال، تشویقی است برای رویکرد به معـارف اهل بیت که در کلمات نورانی آنان نهفته است.

امروز، نیـاز جامعه به آشـنایی با فرهنگ ناب اهل بیت، بیش از هر زمان احساس میشود، عطش و اسـتقبال هم که مردم از خود نشـان میدهنـد، ضـرورت ارائه و عرضه کلمـات خانـدان عصـمت را در قـالبی روان، سـهل الوصول و متنـاسب با اقشار مختلف علاقهمند، روشنتر نشان میدهد و به همین دلیل، مراکز و مؤسّسات و اشخاصی به نشر «چهل حدیث» میپردازند.

ص:۱۳

اما جزوهٔ حاضر

منظور از پرسش و پاسخ، سؤال به معنای طلب علم و پاسخ آن است و این یکی از مسایل حیاتی انسانها، جوامع و پیروان مسلکها و ادیان گوناگون است.

هر انسان، قوم و اجتماعی برای تأمین نیازهای مادّی و معنوی خود، ناچار از کسب دانش است و یکی از راههای دانستن، پرسیدن است.

در قرآن کریم از ضرورت پرسیدن از اهل علم یاد شده و پرسش و پاسخ هایی درباره بعضی از احکام و برخی از گذشتگان آمده

است. برخی از این سؤال و جوابها درباره معاد و زمان قیامت است؛ مانند:

{ قال من یحیی العظام وهو رمیم*قل یحییها الذی انشاها اول مره....}«(منکر معاد) می گوید: چه کسی (می تواند) استخوانهای پوسیده (و بدن متلاشی شده) را زنده کند؟ بگو آن کسی که او را در آغاز آفرید، قادر است دوباره او را زنده کند...».

در احادیث، سؤال و جوابهایی بین مردم و چهارده معصوم علیه السلام ردّ و بدل شده که محور بیشتر آنها مسایل مربوط به دین است. در این نوشته، چهل حدیث با موضوع پرسش و پاسخ

ص:۱۵

توسط حجت الاسلام والمسلمین مصطفی پاینده گردآوری شده است که ضمن تقدیر از زحمات علمی و پژوهشی نویسندهٔ محترم، اقدام به چاپ این اثر کردهایم. امیدواریم این کار قدمی در راه نشر معارف اسلام و سبب آگاهی بیشتر مسلمانان و جویندگان حق شود.

مدیریت پژوهشی

آستان مقدس

ص:۱۶

ضرورت پرسش

امام صادق علیه السلام لِحُمْرانَ بْنِ أَعْیَنَ فِی شَیْ ءٍ سَأَلَهُ: إِنَّمَا یَهْلِکُ النَّاسُ لِأَنَّهُمْ لَا یَسْأَلُونَ؛(۱)

در پی سؤال حَمران بن أعین درباره امری از امام صادق علیه السلام، حضرت فرمود: مردم به خاطر سؤال نکردن (از مسائل دین) هلاک و گمراه می شوند.

ص:۱۷

۱- [۱] . محمد بن یعقوب الکلینی، الکافی، ج۱، ص۴۰.

پیام حدیث

هر مسلمانی در تمام امور مادّی و معنوی خود بایـد براساس معرفت و دانش حرکت نمایـد و هر کجا مطلبی را ندانست، راهی جز مراجعه به کارشناس و اهل علم و پرسش از آنان برای کشف مسائلی که نمیداند وجود ندارد.

ص:۱۸

ترک پرسش

عَنِ الْبَزَنْطِيِّ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَأْتِي السُّوقَ فَيَشْتَرِي جُبَّةَ فِرَاءٍ لَا يَدْرِي أَذَكِيَّةٌ هِيَ أَمْ غَيْرُ ذَكِيَّةٍ أَ يُصَلِّي فِيهَا فَقَالَ: نَعَمْ لَيْسَ عَلَيْكُمُ الْمَسْأَلَةُ. إِنَّ أَبَا جَعْفَرٍ علیه السلام كَانَ يَقُولُ إِنَّ الْخَوَارِجَ ضَيَّقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِجَهَالَتِهِمْ إِنَّ الدِّينَ أَوْسَعُ مِنْ ذَلِكَ؛(۱)

بزنطی میگوید: از امام رضا علیه السلام درباره شخصی سؤال کردم که به بازار(مسلمانان) رفته و لباسی از پوست الاغ وحشی خریده بود

ص:۱۹

۱- [۱] . علامه مجلسی، بحارالانوار، ج۲، ص ۲۸۱.

و نمیدانـد آیا آن حیوان ذبـح شـرعی شـده یا نه، آیا میتوانـد با آن لباس نماز بخواند؟ امام علیه السـلام فرمود: بله ، در اینجا بر شما سؤال لازم نیست، همانا امام باقر علیه السـلام میفرمود: خوارج با جهل خود بر خویش سخت گرفتند و امر دین، وسیع تر و آسان تر از این است.

پیام حدیث

انسان مسـلمان در امر پاکی و نجسـی، بایـد اصل تذکیه، طهارت و صـحّت را جاری سازد و نباید خود و دیگران را در حرج و تنگنا قرار دهد.

ص:۲۰

پرهیز از پرسش بی جا

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام: إِنَّ اللَه افْتَرَضَ عَلَیْکُمْ فَرَائِضَ فَلَا تُضَیِّعُوهَا وَ حَدَّ لَکُمْ حُدُوداً فَلَا تَعْتَدُوهَا وَ نَهَاکُمْ عَنْ أَشْیَاءَ فَلَا تَنْتَهِکُوهَا وَ سَکَتَ لَکُمْ عَنْ أَشْیَاءَ وَ لَمْ یَدَعْهَا نِسْیَاناً فَلَا تَتَکَلَّفُوهَا؛(۱)

خداوند، واجباتی را مقرّر کرده که نباید آنها را ترک و ضایع نمایید و حدودی را مشخص نموده که نباید از آنها تجاوز کنید و از چیزهایی نهی کرده که نباید با ارتکاب آنها

ص:۲۱

۱- [۱] . همان، ج۲، ص ۲۶۰.

پرده دری شود و برای رعایت حال شـما از چیزهایی سـکوت کرده و از روی فراموشی هم نبوده پس شما نباید برای آنها خود را به مشقت بیندازید (زیرا تلاش برای دانستن آنها و سؤال بیجا، چه بسا تکلیف سختی را در پی داشته باشد).

پیام احادیث

انسانی که به احکام شـرعی آگاهی ندارد باید از امامان علیه السـلام، عالمان و کارشـناسان علوم دینی سؤال نموده، از عمل به نظر شخصی خود اجتناب کند و تا سر حد امکان جانب احتیاط را رعایت نماید.

ص:۲۲

رعایت مکان در پرسش

قَال مُحَمَّدُ بْنُ شَرَفٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِى الـْحَسَنِ عليه السلام أَمْشِى بِالـْمَدِينَهِ فَقَالَ لِى :أَلَسْتُ ابْنَ شَرَفٍ؟ قُلْتُ: بَلَى. فَأَرَدْتُ أَنْ أَسْأَلَهُ عَنْ مَسْأَلَهٍ فَابْتَدَأَنِى مِنْ غَيْرِ أَنْ أَسْأَلَهُ فَقَالَ: نَحْنُ عَلَى قَارِعَهِ الطَّرِيقِ وَ لَيْسَ هَذَا مَوْضِعَ مَسْأَلَهٍ؛(۱)

محمد بن شرف میگوید: با امام هادی علیه السلام در مدینه در حال راه رفتن و حرکت بودیم که حضرت به من فرمود: آیا تو فرزند اشرف

ص:۲۳

۱- [۱] . همان، ج۵، ص۱۷۶.

نیستی؟ عرض کردم چرا. من خواستم از امام علیه السلام درباره موضوعی سؤال نمایم که قبل از طرح پرسش حضرت فرمود: ما در حال بالا رفتن و حرکت در راه اصلی هستیم و اینجا جای سؤال کردن نیست.

ص:۲۴

رعایت زمان در پرسش

قَال قَبیصَهُ بْنُ یَزِیدَ الْجُعْفِیِّ: دَخَلْتُ عَلَی الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ علیه السلام وَ عِنْدَه...قُلْتُ یَابْنَ رَسُولِ اللهِ، قَدْ أَتَیْتُکَ مُسْتَفِیداً قَالَ: سَلْ وَ أَوْجِز. قُلْتُ: أَیْنَ کُنْتُمْ قَبْلَ أَنْ یَخْلُقَ اللهُ سَمَاءً... وأَرْضاً قَالَ: یَا قَبِیصَهُ لِمَ سَأَلْتَنَا عَنْ هَذَا الْحَدِیثِ فِی مِثْلِ هَذَا الْوَقْتِ، أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ حُبَّنَا قَدِ اکْتُتِمَ وَ بُغْضَنَا قَدْ فَشَا...؛ (۱)

قبیصه میگوید: بر امام صادق علیه السلام وارد شدم؛ در حالیکه چند نفر نزد آن حضرت حضور داشتند و عرض کردم: من برای استفاده کردن

ص:۲۵

۱- [۱] . همان، ج۲۵، ص۲.

به محضر شـما آمدهام. حضرت فرمود: سؤال نما ولی مختصر و خلاصه باشد. عرض کردم : قبل از خلقت آسمان و زمین شما کجا بودیـد؟ امام علیه السـلام فرمود : قبیصه ! در این شـرایط زمانی چرا درباره چنین امری سؤال کردی؟ آیا نمیدانی محبت به ما در خفاء (زمان تقیه است) و بغض و دشمنی با ما آشکار و علنی است.

ص:۲۶

حسن پرسش

رسول خدا صلی الله علیه و آله: حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ(۱)؛ حسن پرسش و خوب سؤال کردن نیمی از علم است.

ص:۲۷

۱- [۱] . متقی هندی، کنز العمال، ج ۱۰، ص۲۳۸، ح ۲۹۲۶۲.

اجازه برای پرسش

عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: قَالَ لِی أَبُو شَاكِرٍ الدَّيَصَانِیُّ: إِنَّ لِی مَسْأَلَةً تَسْتَأْذِنُ لِی عَلَى صَاحِبِكَ فَإِنِّی قَدْ سَأَلْتُ عَنْهَا جَمَاعَةً مِنَ الْعُلَمَاءِ فَمَا أَجَابُونِی بِجَوَابٍ مُشْبِعٍ. فَقُلْتُ: هَلْ لَكَ أَنْ تُخْبِرَنِی بِهَا فَلَعَلَّ عِنْدِی جَوَاباً تَرْتَضِيهِ. فَقَالَ: إِنِّی أُحِبُّ أَنْ أَلْقَى بِهَا أَبَا عَبْدِ اللهِ علیه السلام؟ فَاسْتَأْذَنْتُ لَهُ: فَدَخَلَ فَقَالَ لَهُ: أَتَأْذَنُ لِی فِی السُّؤَالِ؟ فَقَالَ لَهُ: سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ. فَقَالَ لَهُ: مَا الدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ لَكَ صَانِعاً؟ فَقَالَ: وَجَدْتُ نَفْسِی لَا تَخْلُو مِنْ إِحْدَى جِهَتَيْنِ؛ إِمَّا أَنْ أَكُونَ صَنَعْتُهَا أَنَا فَلَا أَخْلُو مِنْ أَحَدِ مَعْنَيَيْنِ إِمَّا أَنْ أَكُونَ صَنَعْتُهَا وَ كَانَتْ مَوْجُودَةً أَوْ صَنَعْتُهَا وَ كَانَتْ مَعْدُومَةً. فَإِنْ كُنْتُ صَنَعْتُهَا وَ

كَانَتْ مَوْجُودَةً فَقَدِ اسْتَغْنَيْتُ بِوُجُودِهَا عَنْ صَنْعَتِهَا وَ إِنْ كَانَتْ مَعْدُومَةً، فَإِنَّکَ تَعْلَمُ أَنَّ الْمَعْدُومَ لَا يُحْدِثُ شَيْئاً فَقَدْ ثَبَت أَنَّ لِی صَانِعاً وَ هُوَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ. فَقَامَ وَ مَا أَجَابَ جَوَاباً؛(۱)

هشام بن حکم میگوید: (شخصی) به نام ابوشاکر به من گفت: از آقای خود برای پرسش من اجازه بگیر، زیرا من درباره امری از علما سؤال کردهام، ولی آنان جواب کاملی به من ندادهانـد. من (هشام) به ابوشاکر گفتم سؤال خود را برای من مطرح نما، شاید جواب مورد

۱- [۱] . بحارالانوار، ج ۳، ص ۵۰.

پسـند تو را بـدهم. او گفت : من برای طرح آن سؤال علاقه دارم که امـام صـادق علیه السـلام را ملاقـات نمایم. هشام برای او اجازه گرفت و وی بر امام علیه السـلام وارد شـده و اجازه طرح سؤال را خواسـتار گشت. حضـرت به او فرمود: از آنچه در نظر داری پرسـش نمـا. او به امـام علیه السـلام عرض کرد: چه دلیلی وجود دارد که انسان دارای آفریـدگار است؟ حضـرت فرمود: نفس من از دو حـالت خـارج نیست: یا این که من او را آفریـدهام، در عین اینکه وجود دارد. یا این که من او را خلق نمودهام در حالیکه او نبود. اگر من در حال وجود، او را آفریده باشم، وجود او من را از آفریدن بی نیاز می کند و اگر او نبوده

روشن است که معدوم، چیزی را پدید نمی‌آورد. پس نتیجه می گیریم که انسان خالقی دارد که همان پرودگار موجودات است. ابوشاکر برخواست و دیگر سخنی نگفت.

ص:۳۱

پرهیز از کثرت سؤال

رَوَی عَبْدُ اللهِ بْنِ الـْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ علیه السلام أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ مِنْ حَقِّ الـْمُعَلِّمِ عَلَی الـْمُتَعَلِّمِ أَنْ لَا یُکْثِرَ السُّؤَالَ عَلَیْهِ وَ لَا یَسْبِقَهُ فِی الـْجَوَاب؛(۱)

عبدالله بن حسن به نقل از پدرش علیه السلام و او از جدّش علیه السلام می فرماید: از حقوق معلم بر فراگیرنده علم این است که از او زیاد سؤال نکند و در جواب دادن بر او سبقت نگیرد.

ص:۳۲

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۲، ص۴۴.

از آنچه نگفتم نپرسید

از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله نقل شـده است: ذَرُونی مَا تَرَکْتُکُمْ فَإِنَّمَا هَلَکَ مَنْ کَانَ قَبْلَکُمْ بِکَثْرَهِ سُؤَالِهِمْ وَ اخْتِلَافِهِمْ عَلَی أَنْبِیَائِهِمْ فَإِذَا أَمَرْتُکُمْ بِشَیْ ءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَ إِذَا نَهَیْتُکُمْ عَنْ شَیْ ءٍ فَدَعَوهُ؛(۱)

آنچه را من ترک کردم (درباره آن سـخنی نگفتم)، رها کنید (سؤال نکنید) زیرا پیش از شـما، اشخاصی در اثر کثرت سؤال و کشمکش درباره پیامبران خود هلاک و گمراه شدند.

ص:۳۳

۱- [۱] . کنز العمال، ج۱، ص۱۸۱، ح۹۱۶.

آنچه را من دستور می دهم در حدّ توان انجام دهید و در صورتی که از چیزی نهی کردم، آن را ترک نمایید.

ص:۳۴

سوال زیاد ممنوع

نَهَی النَّبِیُّ صلی الله علیه و آله عَنْ قِیلٍ وَ قَالٍ وَ کَثْرَهِ السُّؤَالِ وَ إِضَاعَهِ ال ْمَالِ؛(۱)

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از سر و صدا، کثرت سؤال و تباه کردن مال نهی فرموده‌اند.

ص:۳۵

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۷۲، ص۳۰۴.

فروتنی در پرسش

قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ علیه السلام..أَخْبِرْنِی عَنِ الـْمُؤْمِن فَقَالَ لَا عَجَبَ مِنْ أَمْرِ اللهِ... فَمِمَّ عَجِبْتَ یَا إِبْرَاهِیمُ سَلْ وَ لَا تَسْتَنْكِفْ وَ لَا تَسْتَحْسِرْ فَإِنَّ هَذَا الْعِلْمَ لَا یَتَعَلَّمُهُ مُسْتَكْبِرٌ وَ لَا مُسْتَحْسِرٌ....؛(۱)

راوی میگوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: من را از (علایم) شخص مؤمن آگاه فرما. حضرت در ضمن جوابهای خود افزودند : از امر خدا نباید تعجب کرد و خطاب به ابراهیم

ص:۳۶

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۵، ص۲۲۸.

(راوی) فرمود: از چه چیز تعجب میکنی؟ سؤال کن و از پرسش خودداری نکن و خستگی به خود راه نده، زیرا شخص متکبر و سست (و تنبل) نمیتواند علم دین را فرا گیرد.

ص:۳۷

پرسش از امام علی علیه السلام

امام علی المیرالمؤمنین علیه السلام: سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی ... سَلُونِی فَإِنَّ عِنْدِی عِلْمَ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ؛(۱)

حضرت علی علیه السلام فرمودند: قبل از اینکه من را از دست بدهید، سؤال کنید. زیرا علم اولین و آخرین نزد من است.

ص:۳۸

۱- [۱] . بحارالانوار، ج ۱۰، ص۱۱۷.

پرسش از امامان علیهم السلام

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ علیه السلام فِی قَوْلِهِ {فسألوا اهل الذکر إن کنتم لا تعلمون}(۱)مَنِ الْمَعْنَوْنُ بِذَلِکَ قَالَ: نَحْنُ. قُلْتُ: فَأَنْتُمُ الْمَسْئُولُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَ نَحْنُ السَّائِلُونَ. قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: فَعَلَیْنَا أَنْ نَسْأَلَکُمْ؟ قَالَ: نَعَمْ: قُلْتُ: وَ عَلَیْکُمْ أَنْ تُجِیبُونَا؟ قَالَ: لَا ذَاکَ إِلَیْنَا؛ (۲)

از امام باقر دربارۀ سخن خدا «اگر نمیدانید از اهل علم پرسش نمایید» سؤال شد

ص:۳۹

۱- نحل، آیه ۴۳.

۲- بحارالانوار، ج۲۳، ص۱۷۴.

که مقصود از اهـل علم چه کسـانی هسـتند؟ حضـرت فرمود: ما هستیم. عرض شـد: از شـما بایـد پرسـش کرد؟ امام فرمود: بله. عرض شد: آیا بر ما لازم است که از شـما (مسائل و معارف دین) را بپرسـیم؟ حضرت فرمود: آری. عرض شد: آیا بر شما لازم است که پاسخ دهید؟ امام فرمود: اختیار پاسخ دادن یا ندادن با ماست.

پرسش از عالمان

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: سائِلِ العُلماءَ وَ خَالِطِ الحُکَماءَ و جالِسِ الکُبَراءَ؛(۱)

[در مسائلی که از آن آگاهی ندارید] از عالمان و کارشناسان سؤال کنید و با اهل حکمت، دوستی کنید و با بزرگان همنشین باشید.

امام صادق علیه السلام فرمودند: فَاسْأَلِ الْعُلَمَاءَ مَا جَهِلْتَ وَ إِیَّاکَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ تَعَنُّتاً وَ تَجْرِبَةً وَ

۱- [۱] . کنزالعمال، ج ۱۰، ص۲۳۸، ح۲۹۲۶۳.

إِيَّاكَ أَنْ تَعْمَلَ بِرَأْيِکَ شَيْئاً وَ خُذْ بِالِاحْتِيَاطِ فِی جَمِيعِ مَا تَجِدُ إِلَيْهِ سَبِيلا؛(۱)

آنچه را نمی دانی از عالمان سؤال کن و از پرسشی که برای به اشتباه و زحمت انداختن و آزمایش کردن است پرهیز نما. در هیچ امری (مسائل شرعی) به رأی و نظر خود عمل نکن و در هر کاری که امکان دارد احتیاط نما (بی پروایی نکن).

۱- [۱] . بحار الانوار، ج۲، ص۲۶۰ .

پرسش از نیکان

رسول خدا صلی الله علیه و آله: سَلُوا أهلَ الشَّـرفِ عَنِ العِلْمِ، فَإِنْ کانَ عِنْدَهُمْ عِلْمٌ فَاکتُبوُه فَإِنَّهُمْ لا یَکْذِبُونَ؛(۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: برای معرفت و علم پیدا کردن، از اهل شرافت سؤال نمایید و اگر آنان علمی داشتند آن را بنویسید، زیرا آنان دروغ نمی گویند.

ص:۴۳

۱- [۱] . کنز العمال، ج ۱۰، ص۲۴۷، ح۲۹۳۲۲.

اظهار ندانستن

رسول خدا صلی الله علیه و آله: یَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا سُئِلْتَ عَنْ عِلْمٍ لَا تَعْلَمُهُ فَقُلْ لَا أَعْلَمُهُ تَنْجَ مِنْ تَبِعَتِهِ وَ لَا تُفْتِ بِمَا لَا عِلْمَ لَکَ بِهِ تَنْجُ مِنْ عَذَابِ اللهِ یَوْمَ الْقِیَامَه؛(۱)

اگر از تو دانش مربوط به امری را خواستند و تو نمی دانی، بگو: نمیدانم تا از پیآمد آن نجات پیدا کنی، و به آنچه علم نداری فتوا نده تا از عذاب خدا در روز قیامت رهایی یابی.

ص:۴۴

۱- [۱] . علامه طبرسی، مکارم الاخلاق، ص ۴۶۰.

از صفات عالم

امام على اميرالمؤمنين عليه السلام: لَا يَسْتَحْيِى الْعَالِمُ إِذَا سُئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ أَنْ يَقُولَ لاعِلْمَ لى بِهِ؛(۱)

شخص آگاه و دانشمند، در صورتى كه جواب پرسشى را نمى داند، از اظهار عدم علم شرم و حيا نمى كند.

ص:۴۵

۱- [۱] . احمد بن محمد برقى، محاسن، ج۱، ص۳۲۸، ح۶۶۴.

بگو نمیدانم

امام صادق علیه السـلام: إِذَا سُـئِلَ الرَّجُلُ مِنْکُمْ عَمَّا لَا یَعْلَمُ، فَلْیَقُلْ لَا أَدْرِی، وَ لَا یَقُلْ اللهُ أَعْلَمُ، فَیُوقِعَ فِی قَلْبِ صَاحِبِهِ شَـکّاً. وَ إِذَا قَالَ الـْمَسْئُولُ لَا أَدْرِی، فَلَا یَتَّهِمُهُ السَّائِلُ؛(۱)

اگر از یک نفر شـما چیزی سؤال شـد که نمی دانـد، بگوید: نمی دانم و نگوید: خدا آگاه تر است، زیرا در قلب مخاطب شـما تردید و شک پدید می آید و در صورتی که شخص مورد

ص:۴۶

۱- [۱] . الکافی، ج۱، ص۴۳.

سؤال، گفت نمی دانم پرسشگر او را به دریغ ورزیدن متهم نمیکند.

پیام حدیث

روشن است که علم اشخاص غیر معصوم اندک و محدود است، لذا شخص دانشمند هر چند علامه باشد در صورتی که چیزی را نمیداند باید فروتنی کرده، بگوید: نمیدانم.

ص:۴۷

پاسخ پس از تحمل شنیدن

رُوِیَ أَنَّ أَعْرَابِیّاً أَتَی النَّبِیَّ صلی الله علیه و آله فَقَالَ: إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أَسْأَلَکَ عَنْ أَشْیَاءَ فَلَا تَغْضَبْ. قَالَ: سَلْ عَمَّا بَدَا لَکَ فَإِنْ کَانَ عِنْدِی أَجَبْتُکَ وَ إِلَّا سَأَلْتُ جَبْرَئِیلَ فَقَالَ أَخْبِرْنَا... وَ عَنْ خَیْرِ بِقَاعِ الْأَرْضِ وَ عَنْ شَرِّهَا فَقَالَ: یَا أَعْرَابِیُّ هَذَا مَا سَمِعْتُ بِهِ وَ لَکِنْ یَأْتِینِی جَبْرَئِیلُ فَأَسْأَلُهُ... وَ خَیْرُ بِقَاعِ الْأَرْضِ الْمَسَاجِدُ وَ شَرُّهَا الْأَسْوَاقُ وَ هِیَ مَیَادِینُ إِبْلِیس...؛

روایت شده که فردی از بادیه نشینان نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: من از چیزهایی میخواهم سؤال نمایم، پس شما خشمگین مشو. حضرت

ص:۴۸

فرمود: از آنچه به نظرت آمد پرسش کن، اگرمن از آن آگاه باشم پاسخ میدهم، وگرنه از جبرئیل سؤال میکنم. آن شخص گفت : ... از بهترین و بدترین نقطه زمین ما را آگاه نما. پیامبر صلی الله علیه و آله خطاب به آن اعرابی گفت: من چنین چیزی را نشنیده و از آن خبر ندارم، ولی جبرئیل نازل میشود و من از او میپرسم ... حضرت پس از دریافت جواب از جبرئیل فرمود: بهترین مکانها مساجد و بدترین آنها ، بازارها هستند که جولانگاه ابلیس است.(۱)

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۹، ص ۲۸۱.

پیام حدیث

حدیث فوق، گویای این پیام است که انسان باید تحمّل شـنیدن هر سؤالی را از هرکس داشـته باشد و خشـمگین نشود و آنگاه جواب دهد.

ص:۵۰

رعایت حق تقدم در پاسخ

وَ رُوِیَ أَنَّ أَنْصَارِیّاً جَاءَ إِلَی النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله یَسْأَلُهُ وَ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ ثَقِیفٍ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه و آله : یَا أَخَا ثَقِیفٍ إِنَّ الْأَنْصَارِیَّ قَدْ سَبَقَکَ بِالْمَسْأَلَهِ فَاجْلِسْ کَیْمَا نَبْدَأَ بِحَاجَهِ الْأَنْصَارِیِّ قَبْلَ حَاجَتِکَ؛(۱)

روایت شده که یکی از انصار مدینه نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و سؤالی کرد. پس از آن نیز یک نفر از قبیله ثقیف آمد و درباره امری پرسید.

۱- [۱] . بحار الانوار، ج۲، ص۶۴.

حضرت خطاب به آن مرد ثقیفی فرمود: آن شخص انصاری زودتر از تو سؤال نمود. بنشین تا پیش از رفع نیاز تو، خواسته آن مرد انصاری را پاسخ گوییم.

ص:۵۲

اقناع مخاطب در پرسش

امـام سـجّاد علیه السـلام: قَـالَ سُـئِلَ عَلِیُّ بْنُ أَبِی طَـالِبٍ علیه السـلام مَنْ أَفْصَـحُ النَّاسِ قَالَ: الـْمُجِیبُ الـْمُسْـکِتُ عِنْـدَ بَـدِیهَهِ السُّؤَالِ؛(1)

امـام سـجّاد علیه السـلام نقـل می فرمایـد: از علی بن أبی طالب علیه السـلام درباره فصـیح ترین مردم سؤال شـد؟ آن حضـرت فرمود: کسی است که در برابر سؤال ناگهانی، پاسخ ساکت کننده داشته باشد. (مخاطب را قانع کند)

ص:۵۳

۱- [۱] . همان، ج۲، ص۵۶.

ملاحظه فهم پرسش گر

عَنْ جابِرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ علیه السلام عَنْ شَیْ ءٍ فِی تَفْسِیرِ الْقُرْآنِ فَأَجَابَنِی ثُمَّ سَأَلْتُهُ ثَانِیَهً فَأَجَابَنِی بِجَوَابٍ آخَرَ. فَقُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاکَ کُنْتَ أَجَبْتَ فِی هَذِهِ الْمَسْأَلَهِ بِجَوَابٍ غَیْرِ هَذَا قَبْلَ الْیَوْمِ فَقَالَ لِی یَا جَابِرُ إِنَّ لِلْقُرْآنِ بَطْناً وَ لِلْبَطْنِ بَطْنٌ وَ لَهُ ظَهْرٌ وَ لِلظَّهْرِ ظَهْرٌ یَا جَابِرُ وَ لَیْسَ شَیْ ءٌ أَبْعَدَ مِنْ عُقُولِ الرِّجَالِ مِنْ تَفْسِیرِ الْقُرْآنِ ... ؛(۱)

جابر میگوید: از امام باقر علیه السلام تفسیر چیزی را از نظر قرآن پرسیدم که حضرت جواب داد

ص:۵۴

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۸۹، صص ۹۱و ۹۵.

و همان سؤال را دوباره پرسـیدم که امام علیه السـلام پاسخ دیگری داد. به حضرت عرض نمودم: جانم به فدایت، دیروز به این پرسـش جواب دیگری اظهـار داشتیـد؟ حضـرت خطـاب به من فرمود: قرآن، باطنی دارد و باطن آن هم باز بطن و سرّ دیگری دارد و باز قرآن، ظاهری دارد و ظاهر آن ظهور دیگری. ای جابر! هیچ چیزی از تفسیر قرآن، به خردها دورتر نیست.

ص:۵۵

آموزش به اهل حکمت در پاسخ

امام کاظم علیه السلام: فَإِنْ لَمْ أَجِدْ مَنْ يَعْقِلُ السُّؤَالَ عَنْهَا قَالَ: فَاغْتَنِمْ جَهْلَهُ عَنِ السُّؤَالِ؛(۱)

هشام بن حکم به امام کاظم علیه السلام عرض میکند: اگر شخص صاحب خردی که (معنای عمیق حکمت) را بفهمد و از آن سؤال نماید نیافتم چه کنم؟ امام علیه السلام فرمود: جهل (و عدم عمق نگری) او را غنیمت بشمار (حکمت را ضایع نکن و به او پاسخ نده).

۱- [۱] . بحارالانوار،ج۱،ص۱۵۵.

ملاحظه درک مردم در پاسخ

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَیْدٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَی الرِّضَا علیه السلام فَقَالَ لِی: قُلْ لِلْعَبَّاسِیِّ یَکُفَّ عَنِ الْکَلَامِ فِی التَّوْحِیدِ وَ غَیْرِهِ وَ یُکَلِّمَ النَّاسَ بِمَا یَعْرِفُونَ وَ یَکُفَّ عَمَّا یُنْکِرُونَ وَ إِذَا سَأَلُوکَ عَنِ التَّوْحِیدِ فَقُلْ کَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ: {قل هو الله احد*الله الصمد*لم یلد و لم یولد*ولم یکن لهو کفوا احد}وَ إِذَا سَأَلُوکَ عَنِ الْکَیْفِیَّهِ فَقُلْ کَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ:{لیس کمثله شی}(۱)وَ إِذَا سَأَلُوکَ عَنِ

۱- شوری، آیه ۱۱.

السَّمْعِ، فَقُلْ كَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ: {هو السميع العليم}(۱)كَلِّمِ النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ؛ (۲)

محمـد بن عبید می گوید: من بر امام رضا علیه السـلام وارد شدم که حضـرت به من فرمود: به آن شـخص عبّاسـی بگو: در امر توحید و غیر آن سـخن نگو و با مردم به اندازه فهم و معرفتشان صـحبت نما و از آنچه برایشان قابل فهم نبوده و منکر می شوند دهان فرو بنـد. اگر درباره توحیـد از تو سؤال کردنـد _ همانگونه بگو که خدای متعال فرمود: «ای پیامبر صـلی الله علیه و آله ! بگو خدا

۱- بقره، آیه ۱۳۷.

۲- بحارالانوار، ج۲، ص ۷۰.

بی نظیر و منحصر به فرد، بی نیاز و بدون فرزند است. او زاییده کسی نیست و هیچ کس همتای او نیست - سخن بگو». و چنانچه از چگونگی خدا پرسیدند، همانگونه بگوی که خدای متعال فرمود: خدا، مانندی ندارد. و اگر از شنیدن خدا سؤال کردند، همانگونه بگوی که خدا فرمود: «خدا، شنوا و آگاه است». با مردم به قدر معرفت و درکشان سخن بگو.

پیام احادیث

هر آیه از قرآن، حقایق و معارف گوناگونی در بر دارد که امامان معصوم قادر به فهم و تفسیر دقیقش آنها هستند. به بیان دیگر

خردمندان با عقل خود نمیتوانند به تمام حقایق ظاهری و باطنی آیات نائل گردند. پس تنها مفسران حقیقی، امامان علیهم السلام هستند آنان حقایق را از ظاهر و باطن قرآن میفهمند و به فراخور ظرفیت فکری مخاطب در شرایط گوناگون، جوابهایی متفاوت ارائه میدهند ایشان سفارش میکنند که جواب پرسشگر جاهل و فاقد ظرفیت فکری را ندهید.

ص:۶۰

آگاهی و یاد گرفتن، هدف پرسش

امام علی امیرمؤمنان علیه السلام میفرمایند: لِسَائِلٍ سَأَلَهُ عَنْ مُعْضِلَهٍ: سَلْ تَفَقُّهاً وَ لَا تَسْأَلْ تَعَنُّتاً فَإِنَّ الْجَاهِلَ الْمُتَعَلِّمَ شَبِیهٌ بِالْعَالِمِ وَ إِنَّ الْعَالِمَ الْمُتَعَسِّفَ شَبِیهٌ بِالْجَاهِلِ؛(۱)

آن حضرت به شخصی که از امر مشکلی سؤال کرد، فرمود: پرسش باید جهت فهمیدن و ژرف نگری باشد، نه برای به اشتباه و زحمت انداختن دیگران. همانا، انسانی که علم فرا

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۱، ص۲۲۲؛ نهج البلاغه، حکمت ۳۲۰.

میگیرد همچون شخص عالم است و عالمی که نسنجیده رفتار می کند، همانند جاهل است.

ص:۶۲

کسب آگاهی با سؤال

سَأَلَ ابْنُ الْکَوَّاءِ أَمِیرَ الـْمُؤْمِنِینَ علیه السلام فَقَالَ: کَمْ بَیْنَ مَوْضِعِ قَدَمِکَ إِلَی عَرْشِ رَبِّکَ؟ قَالَ : ... سَلْ مُتَعَلِّماً وَ لَا تَسْأَلْ مُتَعَنِّتاً مِنْ مَوْضِعِ قَدَمِی إِلَی عَرْشِ رَبِّی أَنْ یَقُولَ قَائِلٌ مُخْلِصاً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّه؛(۱)

ابن کوّاء از امیرالمؤمنین علیه السلام پرسید فاصله بین قدم شما تا عرش الهی چقدر است؟ حضرت فرمود: ... برای یادگرفتن و آگاهی سؤال نما، نه برای اشتباه و به مشقّت انداختن.

۱- [۱] . بحار الانوار، ج ۹۰، ص۱۹۸.

فاصله از جایگاه پای من تا عرش پروردگارم، گفتن کلمه «لا إلهَ إلّا اللهُ» از سوی گوینده با اخلاص است.

ص:۶۴

از اهل بیت بپرسید

قال الصّادق علیه السلام: سَلُونَا نُعَلِّمْکُمْ وَ نُوقِفُکُمْ عَلَی قَوَارِعِ الْقُرْآنِ لِکُلِّ دَاءٍ؛(۱)

امام صادق علیه السلام: از ما سؤال بپرسید تا معارف را به شما یاد دهیم و شما را در برابر هرگونه بیماری (روحی و بدنی) و آسیب زننده ای (انسی و جنی) از آیات شفابخش و خنثی کننده شرور و خطرات آگاه سازیم.

ص:۶۵

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۸۹، ص۲۰۳.

پاسخ گفتن به هر پرسش

امام صادق علیه السلام: إِنَّ مَنْ أَجَابَ فِی کُلِّ مَا یُسْأَلُ عَنْهُ لَمَجْنُونٌ؛(۱) هر کس، هر سؤالی را پاسخ دهد، دیوانه است.

پیام حدیث

پاسخ دادن، به هر سؤال یعنی آگاهی داشتن به تمام علوم و فنون و چنین امری برای هیچ بشر عادی امکان پذیر نیست، گرچه دارای نبوغ باشد.

۱- [۱] . بحار الانوار، ج۲، ص۱۱۷.

تناسب پرسش و پاسخ

عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ علیه السلام عَنْ مَسْأَلَهٍ، فَقُلْتُ: أَسْأَلُكَ عَنْهَا ثُمَّ يَسْأَلُكَ غَيْرِی فَتُجِيبُهُ بِغَيْرِ الْجَوَابِ الَّذِی أَجَبْتَنِی بِهِ. فَقَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ يَسْأَلُنِی عَنِ الْمَسْأَلَهِ يَزِيدُ فِيهَا الْحَرْفَ فَأُعْطِيهِ عَلَی قَدْرِ مَا زَادَ وَ يَنْقُصُ الْحَرْفَ فَأُعْطِيهِ عَلَی قَدْرِ مَا يَنْقُصُ؛(۱)

منصور بن حازم میگوید: از امام صادق علیه السلام درباره امری سؤال کردم و عرض نمودم: من

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۲،ص۲۳۸.

دربـارهٔ موضوعی پرسـیدم و شـخص دیگری از همان امر پرسـش مینمایـد و جواب شـما به او غیر از پاسـخ من است. امام علیه السـلام فرمود: شخصـی دربـاره موضوعی از من سؤال کرده و یک حرف زیاد یا کم میکنـد که من به انـدازه زیادی یا کاهش یک حرف جواب بیشتر یا کمتر میدهم.

پیام حدیث

کم و زیاد کردن یک حرف یا کلمه در سؤال ، سبب تغییر جواب در مسائل دینی و غیر آن می شود.

ص:۶۸

خردورزی در پرسش

امام علی امیرالمؤمنین علیه السلام سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی سَلُونِی عَمَّا شِئْتُم. فَقَامَ إِلَیْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: حَدِّثْنَا یَا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ عَنِ الْبَلَاءِ. قَالَ: إِنَّکُمْ فِی زَمَانٍ إِذَا سَأَلَ سَائِلٌ فَلْیَعْقِلْ وَ إِذَا سُئِلَ مَسْئُولٌ فَلْیَتَّثَبَّتْ أَلَا وَ إِنَّ مِنْ وَرَائِکُمْ أُمُوراً... وَ کَانَتِ الدُّنْیَا بَلَاءً عَلَیْکُمْ وَ عَلَی أَهْلِ بَیْتِی حَتَّی یَفْتَحَ اللهُ لِبَقِیَّهِ الْأَبْرَار؛(۱)

امام علی علیه السلام در خطبه ای حاضران را مورد خطاب قرار داد و فرمود: آنچه می خواهید از من سؤال کنید... شخصی در آن جمع

ص:۶۹

۱- [۱] . همان، ج۳۳، ص۳۶۶.

برخاست و خطاب به آن حضرت گفت: از بلایا و حوادث آینده برای ما سخن بگو. امام علیه السلام فرمود: شما در دورانی هستید که اگر پرسشگری سؤال کرد باید بیندیشد و تعقّل نماید و در صورتی که شخصی مورد پرسش قرار گرفت باید تأمّل و درنگ نماید. آگاه باشید! در پیش روی شما اموری وجود دارد و دنیا مایه گرفتاری شما و اهل بیت من خواهد بود تا اینکه خدا برای باقیمانده ابرار (امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف) گشایشی پدید آورد.

ص:۷۰

تأمل در پرسش

فَقُلْتُ یَابْنَ رَسُولِ اللهِ، أَ تَأْذَنُ فِی مَسْأَلَهٍ اخْتَلَجَ فِی صَدْرِی أَمْرُهَا لَیْلَتِی؟ قَالَ: سَلْ وَ إِنْ شَرَحْتَهَا فَلِی وَ إِنْ أَمْسَکْتَهَا فَلِی. فَصَحِّحْ نَظَرَکَ وَ تَثَبَّتْ فِی مَسْأَلَتِکَ وَ أَصْغِ إِلَی جَوَابِهَا سَمْعَکَ، وَ لَا تَسْأَلْ مَسْأَلَهَ تَعْنِیتٍ، وَ اعْتَنِ بِمَا تَعْتَنِی بِهِ، فَإِنَّ الْعَالِمَ وَ الْمُتَعَلِّمَ شَرِیکَانِ فِی الرُّشْدِ، مَأْمُورَانِ بِالنَّصِیحَهِ، مَنْهِیَّانِ عَنِ الْغِشِّ؛(۱)

راوی میگوید: به امام هادی علیه السلام عرض کردم آیا اجازه میدهید درباره امری که دیشب در

۱- [۱] . بحارالانوار، ج ۵۰،ص ۱۷۹.

ذهنم خطور نموده سؤال کنم؟ حضرت فرمود: پرسش نما، ولی اختیار پاسخ دادن یا خودداری از آن با من میباشد. تو باید فکر و نظر خود را اصلاح کرده در سؤال خود تأمّل و درنگ نمایی، به جواب آن گوش فرا دهی، برای به اشتباه انداختن پرسش نکنی و به آنچه برایت فایده دارد توجه داشته باشی، زیرا دانشمند و طالب دانش در امر رشد و کمال شریک هستند و موظف به خیرخواهیاند و از خیانت نهی شدهاند.

ص:۷۲

پرسش، کلید دانایی

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام:

مَن سَأَلَ إستَفادَ؛(۱) هر کس سؤال نماید، [از علم و تجربه دیگران] بهره می جوید.

ص:۷۳

۱- [۱] . غررالحکم، معجم الفاظ غرر، واژه «سَئَلَ».

گنجینه دانش و کلید آن

امـام صادق علیه السـلام: الْعِلْمُ خَزَائِنُ وَ الـْمَفَاتِیـحُ السُّؤَالُ فَاسْأَلُوا یَرْحَمُکُمُ اللهُ فَإِنَّهُ یُؤْجَرُ فِی الْعِلْمِ أَرْبَعَهٌ السَّائِلُ وَ الـْمُتَکَلِّمُ وَ الـْمُسْتَمِعُ وَ الـْمُحِبُّ لَهُمْ؛(۱)

امام صادق علیه السـلام از پـدر بزرگوار خود نقل میکنـد: علم، خزاینی دارد و کلیـدهای آنها پرسـش است. شـما سؤال کنید تا مشمول رحمت خدا قرار گیرید، زیرا در پرتو علم

ص:۷۴

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۱، ص۱۹۶.

چهار نفر از ثواب بهره مند می گردند: پرسشگر، گوینده (جواب دهنده)، شنونده و اشخاص علاقهمند به آنان.

ص:۷۵

صندوقچه علم را با پرسش بگشا

امام صادق علیه السلام: إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ عَلَیْهِ قُفْلٌ وَ مِفْتَاحُهُ الـْمَسْأَلَهُ؛(۱)

این علم (علم دین) قفلی دارد و کلید آن پرسش است. (با پرسش علم انسان زیاد می گردد).

ص:۷۶

۱- [۱] . الکافی، ج۱، ص۴۰.

پرسش برای شناخت امام

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الْبَاقِرَ علیه السلام بِمَ یُعْرَفُ الْإِمَامُ قَالَ بِخِصَالٍ أَوَّلُهَا نَصٌّ مِنَ اللهِ... وَ أَنْ یُسْأَلَ فَیُجِیبَ وَ أَنْ یُسْکَتَ عَنْهُ فَیَبْتَدِئَ وَ یُخْبِرَ النَّاسَ بِمَا یَکُونُ فِی غَدٍ... ؛(۱)

راوی میگوید: از امام باقر علیه السلام درباره راه شناخت امام معصوم پرسیدم. آن حضرت فرمود: از چند راه میتوان او را شناخت: اولین راه اینکه از جانب خدا برامامت او تصریح شده باشد؛ راه دیگر اینکه اگر از او [درباره

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۲۵، ص۱۴۱.

معارف مسائل دین ...] سؤال شد جواب دهد [در پاسخ دادن صحیح در مانده نباشد] و چنانچه کسی [در دل] سؤال دارد، ولی آنرا طرح نکرد امام در جواب دادن پیش دستی نماید و نیز مردم را از آینده خود خبر دهد.

ص:۷۸

گستره علم امام و پرسش

از او

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْيَقْطِينِيُّ لَمَّا اخْتَلَفَ النَّاسُ فِی أَمْرِ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا علیه السلام جَمَعْتُ مِنْ مَسَائِلِهِ مِمَّا سُئِلَ عَنْهُ وَ أَجَابَ فِیهِ ثَمَانِیَهَ عَشَرَ أَلْفَ مَسْأَلَهٍ؛(۱)

محمد بن عیسی ... میگوید: پس از اینکه مردم در امر امامت حضرت رضا علیه السلام دچار اختلاف گشتند [و بعضی امامت او را انکار

ص:۷۹

۱- [۱] . بحارالانور، ج۴۹، ص۹۹.

کردند]، من ۱۸ هزار سؤال و جواب از آن امام علیه السلام گرد آوردم.

توضیح

یکی از علائم شناخت امام علیه السلام، جواب او به هر پرسشی است، زیرا امام علیه السلام نسبت به تمام علومی که برای هدایت بشر ضرورت دارد، آگاه است.

ص:۸۰

پرسش از امور مشکل

رسول خدا صلی الله علیه و آله: يَا مُعَاذُ تَوَاضَعْ لِلَهِ يَرْفَعْكَ اللهُ وَ لَا تَقْضِيَنَّ إِلَّا بِعِلْمٍ فَإِنْ أَشْكَلَ عَلَيْكَ أَمْرٌ فَسَلْ وَ لَا تَسْتَحْيِ وَ اسْتَشِرْ... ؛(۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله در حدیثی خطاب به معاذ [هنگام اعزام او برای تبلیغ در یمن] فرمود: فروتن باش تا خدا تو را عظمت بخشد و جز از روی علم داوری نکن و چنانچه امری

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۲۱،ص۴۰۷.

برایت مشتبه و مشکل بود [حکم الهی آن را ندانستی] سؤال کن و خجالت نکش و اهل مشورت کردن باش.

ص:۸۲

پرسش از امور ضروری

امام علی امیرالمؤمنین علیه السلام: سَل عَمّا لابُدَّ لَکَ مِنْ عِلْمِهِ وَ لا تُعْذَرْ فی جَهْلِهِ؛(۱)

درباره چیزهایی سؤال کنید که ناچار از دانستن آنها هستید و در صورت جهل به آنها عذرتان پذیرفته نیست.

ص:۸۳

۱- [۱] . غررالحکم، ح۵۵۹۵، معجم الفاظ غرر، واژه «سَئَلَ».

پرسش از چیزهای موجود

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام: لَا تَسْأَلْ عَمَّا لَمْ یَکُنْ فَفِی الَّذِی قَدْ کَانَ لَکَ شُغُلٌ؛(۱)

از چیزهایی که نیست [یا امکان ندارد] نپرسید، زیرا سؤال از آنچه که هست و امکان دارد، برای مشغول شدن فکر و نیروی شما کافی است.

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۱، ص۲۲۳.

پرسش از امور سودمند

قَالَ: كُنَّا عِنْدَهُ فَارْتَعَدَتِ السَّمَاءُ فَقَالَ: هُوَ سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَ الْمَلائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ. فَقَالَ لَهُ أَبُو بَصِيرٍ: جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ لِلرَّعْدِ؟ كَلَاماً؟ فَقَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، سَلْ عَمَّا يَعْنِيكَ وَ دَعْ مَا لَا يَعْنِيكَ؛(۱)

راوی میگوید: نزد امام صادق علیه السلام بودیم که از آسمان صدای رعد و برق آمد و حضرت فرمود: پاک و منزه است خدایی که رعد و برق و فرشتگان با خوف و خشیّت او را تسبیح میگویند. [در این هنگام] ابوبصیر گفت: جانم

۱- [۱] . بحارالانوار، ج۱، ص۲۱۸.

فـدایت، آیا رعـد و برق سـخن میگوید؟ حضـرت خطاب به او فرمود: از چیزی سؤال کن که برایت فایده دارد و آنچه برای تو فایده ندارد رها کن.

ص:۸۶

«منابع»

قرآن کریم

۱.سیدرضی، نهج البلاغه، انتشارات فیض الاسلام، تهران، ۱۳۷۹.

۲.کلینی، محمدبن یعقوب، الکافی، دارالکتب الاسلامیه، تحقیق: علی اکبر غفاری، تهران، چاپ ششم، ۱۳۷۵ هـ.ش.

۳.برقی، احمدبن محمد، المحاسن، تحقیق: سیدمهدی رجایی، ناشر معاونت فرهنگی مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.

۴.مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، بیروت، داراحیاء التراث العربی، بیتا.

۵.طبرسی، ابومنصور احمد بن علی، الاحتجاج، مطبعه نعمان، النجف الاشرف، ۱۳۸۶ق.

ص:۸۷

۱.طبرسی، رضی الدین، ابونصــر حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، انتشارات اعلمی، بیروت، چاپ ششم، ۱۳۹۲ ق.

۲.آمدی، عبدالواحد، غررالحکم، تحقیق مصطفی درایت، مرکز تحقیقات دفتر تبلیغات، قم، ۱۴۱۳ق.

علاء الدین، علی متقی هندی، کنزالعمال، مؤسسه الرّساله، بیروت، ۱۴۱۳ق.

ص:۸۸

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹